

nekanonické zdroje a archeologické vykopávky. Schuberta, ako aj ďalších súčasných bádateľov, zaujíma sociálno-historický kontext Ježišovej doby v palestínskom prostredí a Ježišov vzťah k jeho súčasníkom. Na základe získaných znalostí vyvodzuje autor tieto závery: Ježišovmu mysleniu sú najbližšie apokalyptické skupiny, s ktorými sa rozchádza v ich exkluzívnom postoji; stanovisko k zákonu ho privádza do polemického sporu s farizejmi; k závažnej konfrontácii s chrámovou saducejskou aristokraciou dochádza až v pašijnom príbehu; táto konfrontácia namiesto ďalšej diskusie vedie na golgotský kríž; evanjeliové záznamy pašijného príbehu sú z historického hľadiska hodnoverným záznamom.

Schubertovi, ako predstaviteľovi historicko-kritickej exegézy, nie je cudzie kritické myslenie a prehodnocovanie tradovaného posolstva obohateného o rozvíjajúce sa predstavy v príbehu storočí. Ako pre aktívneho kresťana je však preňho dôležitý Ježišov príbeh, v ktorom sa udial spásonosný čin, týkajúci sa každého z nás.

Kniha obsahuje odkazy na pramene k štúdiu židovskej, rabínskej a ranej kresťanskej literatúry prelozenej do češtiny, ďalej citované edície textov a súhrny zoznam autorom používanej literatúry. Pre lepšiu orientáciu čitateľa a ďalšie štúdium Ježišovo príbehu v rámci vtedajšieho židovstva chýba nielen zoznam biblických odkazov, ale aj zoznam citovaných prameňov.

Čitateľ má pred sebou útlu knihu, zaoberajúcu sa Ježišovým príbehom na necelých sto päťdesiatich stranách, ale po obsahovej stránke veľmi bohatú knihu s cennými odkazmi. Vďaka dobrému prekladu Jindřicha Slabého je zrozumiteľná a ľahko čitateľná.

Andrea Korečková

SLOVNÍK RANĚ KŘEŠŤANSKÉ LITERATURY

David E. Aune. The Westminster Dictionary of New Testament and Early Christian Literature and Rhetoric. Westminster John Knox Press, Louisville – London 2003; xii + 595 stran.

Mimořádnou publikací na poli rané křesťanské literatury a rétoriky je dílo Davida Auneho, profesora University of Notre Dame v USA – *The Westminster Dictionary of New Testament and Early Christian Literature and Rhetoric*. S výjimkou jednadvaceti hesel, která byla napsána osmi dalšími badateli, kteří jsou pod svými příspěvky podepsáni, předložil Aune moderní, více než šestisetstránkové dílo, které je kvalitou, způsobem zpracování i šíří záběru zásadní a v této oblasti ojedinělé.

Při tvorbě hesel se autor opírá jak o nejposlednější poznatky bádání, tak o dnes už historická díla z konce 19. století, která mají v tomto oboru stále svou hodnotu a leckdy jsou neprávem opomíjena. Ucelený obraz o užitých pramenech nabízí rozsáhlá bibliografie na konci díla a orientaci usnadňují stručné odkazy na au-

tory stěžejních prací pod každým heslem. Jednotlivá hesla jsou řazena abecedně a na příbuzná či související témata je čtenář upozorněn jejich uvedením pod textem a označením hvězdičkou.

Jak v úvodu sám Aune předznamenává, primárním cílem slovníku je postihnout literární a rétorickou dimenzi raně křesťanské literatury od jejích počátků kolem roku 50 do poloviny 2. století. Křesťanská literatura však nemůže být vnímána izolovaně od literárních a kulturních tradic doby, což rozšiřuje spektrum o historické a kulturní zasazení raného křesťanství, na kterém se podílí gnostická, židovská, řecká a římská literatura. Historické orámování předkládaných hesel tedy zahrne helénistickou i římskou periodu, což je období přibližně od roku 300 př. Kr. do zhruba 200 po Kr.

Právě ucelený pohled na problematiku i její kontext umožnil Aunemu vytvořit specializované dílo, jehož hesla výborně vytyčují a systematizují zmiňovanou oblast. Hesla s tematikou starověké literatury a kritiky, moderní literární kritiky i rétoriky, Nového zákona a jeho pozadí, židovské exegeze či odkazy věnované osobnostem, jasně dokumentují autorovu preciznost a vynikající orientaci na tomto poli. Celá práce, dokončená koncem roku 2002 při autorově ročním pobytu na W. F. Albright Institute of Archeological Research v Jeruzalémě, dává poznat, že pisatel zde prezentuje výsledky dlouhodobého bádání a životní orientace na oblast literárního prostředí Nového zákona, kde první práce publikoval již na počátku 70. let. Počet témat zpracovaných do obsáhlých hesel je téměř na hranici možností jednotlivce a z mnohých je patrné, že náleží mezi autorovy „speciality“ (např. entymémy), jimiž autor udává tón dalšímu bádání. Jiná hesla zaujmou autorovým hodnotícím stanoviskem nebo rozčleněním badatelů do názorových okruhů (např. rétorická kritika).

Auneho slovník těžko hledá „konkurenci“ a zaplňuje jistou mezeru, která zde do jeho příchodu na knižní trh bezesporu byla. Komparovat ho lze jen obtížně, neboť přísně analogická práce zřejmě neexistuje. Konkrétně, *Encyclopedia of Rhetoric* (Oxford 2001) je dílem kolektivu autorů, nikoli jedince, na rétoriku je zaměřena obecně (lečdy poslouží spíše komunikačním expertům či filosofům, než teologům) a oblast raně křesťanské literatury není v ohnisku jejího zájmu. Práci s touto encyklopedií je tedy nutné doplnit četbou dalších, teologicky orientovaných, publikací. Obdobně je tomu třeba s *The Anchor Bible Dictionary* (Doubleday, New York 1992), kde je možné nalézt řadu požadovaných témat z prezentované oblasti, ale rozsah a záběr práce nedovoluje tak specifickou výseč, jakou si předsevzal ke zpracování Aune.

Dostupnost, či lépe vlastnictví této publikace výrazně usnadní orientaci každému, kdo se zmiňovanou tematikou zabývá a nahradí, doplní nebo alespoň upozorní na řadu dílčích prací, které jsou pro zvládnutí problematiky nezbytné.